

Akşın Yavuz, E., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2016). Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16(3), 1065-1081.

Geliş Tarihi: 11/05/2016

Kabul Tarihi: 16/10/2016

DOI:

ANNELERİN ÇOCUĞUNU KABUL DÜZEYİ İLE ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ezgi AKŞİN YAVUZ*

Gülçin GÜVEN**

Dilan BAYINDIR***

Türker SEZER****

Elif YILMAZ*****

ÖZ

Araştırmada, 60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda annelerin kabul-red düzeyi ve çocukların benlik algıları, çocukların cinsiyeti ve ailenin gelir durumu değişkenleri açısından incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinde tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy, Maltepe ve Ataşehir ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılan, toplam 273 anne-çocuk çifti oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu*” ile “*DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği*” kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan annelerin çocuklarına karşı olan ilgisizlik ve ihmal davranışları arttıkça çocukların öz saygı ve olumlu benlik algılarının azaldığı görülmüştür. Annelerin kabul düzeyi çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmazken, çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği; erkek çocukların olumlu benlik algılarının kız çocukların olumlu benlik algılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca düşük gelir düzeyine sahip annelerin çocuklarını kabul düzeyi ve çocukların özsaygılarının düşük olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, anne kabul-red, benlik algısı.

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SELF-CONCEPT ACCEPTANCE LEVELS OF MOTHERS AND THE OF CHILDREN

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the maternal acceptance-rejection levels and self-concepts of 60-72 month-old children. Maternal acceptance-rejection levels and children's self-concepts are examined by the variables of the sex of children and family income levels to assess this basic aim. The research is designed as a survey with a sample of a voluntarily participated group of total 273 mother-daughter pairs who has attended preschool classes in Kadıköy, Maltepe and Ataşehir districts of İstanbul in 2013-2014 academic year. “*Personal Information Form*”; “*Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (Mother Form)*” and “*DeMoulin Self-Concept Developmental Scale*” are used for gathering data. Research findings indicates that when indifferent and neglecting behaviors of the mothers increases, self-esteem and positive self perceptions of children decreases. Acceptance level of the mothers does not show any difference by the sex of the children, but the self-concept of the children are affected by the variable of sex. Positive self-concept of the boys are greater than the girls. In addition, it is revealed that for the low income level mothers, their acceptance levels and self-esteem of their children are low.

Keywords: Prechool education, maternal acceptance-rejection, self-concept.

* Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, ezgiaksin@gmail.com

** Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, gulcinm@marmara.edu.tr

*** Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, dilanbayindir@gmail.com

**** Yrd.Doç.Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, sezer_t@ibu.edu.tr

***** Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, eyilmaz@marmara.edu.tr

1.GİRİŞ

Benlik algısı, hayat boyunca bireyin yaşadığı tüm deneyimler ile bu deneyimlere atfettiği olumlu ve olumsuz yargıların tümü olarak tanımlanır (Demoulin, 1999). Huitt'e (2011) göre benlik, bireyin kendi varlığını diğer insanlardan ve çevreden bilinçli olarak ayrı tanımlayabilmesidir. Bee ve Boyd (2009) ise benliği, kişinin benliğine atfettiği nitelikler üzerinde düşünceleri ve bilgileri olarak tanımlamıştır.

Çocuklarda benlik algısının gelişimi doğdukları andan itibaren başlamaktadır. Ancak çocuklar benlik ayrımını en erken, objelerin dünyada kendiliğinden var olduğunu fark etmeye başladıkları zaman dilimi olan, yaşamlarının altıncı ayında kazanırlar (Shiamberg, 1988: akt. Güngör, 2010). Eder ve Mangelsdorf da (1997) derledikleri teorik ve deneysel çalışmaların sonucunda, benlik kavramının yaşamın ilk iki yılında ortaya çıktığı sonucuna varmışlardır.

Harter, (1983, 1998, 1999) erken çocukluk dönemindeki çocukların gerçekte var olan ile var olması istenen özellikleri ayırt etmede ve kendi kendini değerlendirirken sosyal karşılaştırmalar yapmada zorluk yaşadıklarını belirtmektedir. Bu nedenle de kendileri hakkındaki değerlendirmeleri gerçekçi olmayan şekilde olumludur. Harter'in yaptığı araştırma sonuçlarını destekleyen bir şekilde alan yazında bilişsel alandaki gelişim ve yaşça büyümenin, çocukların olumlu benlik algılarının gelişimini desteklediği görülmüştür (Bouffard, Markovits, Vezeau, Boisvert ve Dumas, 1998; Eccles, 1984; Eccles, vd., 1993; Wigfield ve Eccles, 1992; Wigfield vd., 1997).

Erken çocukluk döneminde anne, baba ve öğretmenle olumlu iletişim kurmak, çocukların olumlu benlik algısı ile olumlu sosyal algı geliştirmesine destek sağlamaktadır (Çelik, Tuğrul ve Yalçın, 2002). Brown, Mangelsdorf, Neff, Schoppe-Sullivan ve Frosch (2009) anne-babaların ebeveynlik davranışları, anne-baba-çocuk arasında oluşan aile etkileşimi ve çocuğun karakteristik özelliklerinin çocuğun benlik algısının gelişiminde etkili olduğunu ifade etmiştir. Şeremet (2006) ise çocukların kendilik algılarının gelişiminde yaş, cinsiyet ve anne-baba öğrenim durumlarının etkili olduğunu söylemiştir.

Çocukların benlik gelişimi üzerinde ailenin ve aile ortamının etkisi olduğunu belirten çok sayıda araştırma vardır. Bu araştırmalarda; Aslan (1992) ebeveyn tutumlarının benlik algısı üzerindeki etkisine, Yılmaz (2001) anne-baba arasındaki uyum ve anne-baba tutumlarının etkisine, Sezer (2010) anne-baba tutumlarının ve cinsiyetin etkisine, Yazıcı ve Taştepe (2013) aile ortamlarının etkisine değinmiştir. Gander ve Gardiner (2010) ise anne-baba davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların özellikle ebeveyn kabul-reddi üzerinde yoğunlaştığını belirtmiştir.

Anne-babaların kabul edici yaklaşımlarını inceleyen Ebeveyn Kabul-Red Teorisi (Parental Acceptance-Rejection Theory) Rohner ve Rohner tarafından 1980 yılında geliştirilmiştir. Ebeveyn kabul-red teorisi, sosyalleşme ve yaşam boyu gelişimin kanıta dayalı teorisidir. Bu teori üzerine yapılan araştırmalar sonucunda, ebeveyn reddinin dört temel ifade üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu temel ifadeler, soğuk ve şefkatten yoksun olma (sıcaklık ve sevgi), saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal ile ayrıştırılmamış reddetmedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

Ebeveyn kabul-red teorisine göre çocuklar, anne-baba veya bakıcı gibi kendilerine yakın kişilerden olumlu tepki almaya gereksinim duyarlar ve ebeveynlerin çocuğu kabulü veya reddi yetişkinlik dönemine dek uzanan psikolojik etkilere sahiptir (Börkan, Erkman ve Keskiner, 2014; Erkman ve Rohner, 2006; Ünübol, 2011). Özellikle anne ve babaların kabul edici yaklaşımlarının çocukların zihinsel ve sosyal-duygusal gelişimlerini kısa ve uzun vadede desteklediği belirlenmiştir (Önder ve Gülay, 2007). Alan yazında anne-babaların

çocuklarını kabul edici davranışlarının artması ile sosyal ve bilişsel gelişimlerinin olumlu yönde desteklendiği saptanmıştır (Kasuto, 2005). Benzer bir şekilde annelerin çocuklarını kabul düzeyi arttıkça, çocukların akranları tarafından kabul görme düzeyleri (Gülay Ogelman ve Uçar Çabuk, 2013), sosyal problem çözme becerileri (Tepeli ve Yılmaz, 2013) ve duyguları anlama becerilerinin (Tepeli, Yılmaz ve Kuyucu, 2014) arttığı bulunmuştur. Çocukların benlik algısı arttıkça sosyal-duygusal uyumun da arttığı görülmüştür (Kuru-Turaşlı ve Zembat, 2013). Sosyal-duygusal gelişim ile ebeveynin kabul-red düzeyi arasındaki ilişkiler doğrultusunda, sosyal duygusal uyum ile ilişki içinde olduğu görülen benlik algısının da ebeveynin kabul-red düzeyinden etkileneceği düşünülmektedir. Bu bilgilerden hareketle araştırma kapsamında 60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte çocukların cinsiyet ve ailenin gelir durumu değişkenlerine göre annelerin kabul-red düzeylerinin ve çocukların benlik algılarının incelenmesi araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırma Modeli

60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimi belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005).

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy, Maltepe ve Ataşehir ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 273 anne-çocuk çiftinden oluşturulmuştur.

Tablo 1.

Çalışma Grubundaki Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Değişken		n	%	Değişken		n	%
Cinsiyet	Kız	142	52	Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	17	6,1
	Erkek	131	48		Ortaokul	26	9,5
Yaş	60-66 ay	98	35,9		Lise	80	29,3
	67-72 ay	175	64,1		Ön lisans	38	14,1
Anne Yaş	18-25 yaş	6	2,2	Lisans	88	32,3	
	26-33 yaş	115	42,5	Lisansüstü	24	8,7	
	34-41 yaş	137	49,5	Ailenin Aylık Geliri	2000 TL <	76	27,8
	42 yaş >	15	5,8		2001-4000 TL	94	34,4
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	116	42,6		4001-6000 TL	60	22
	İki çocuk	139	51,1		6001 TL >	43	15,8
	Üç çocuk >	18	6,3				

Tablo 1'e göre çalışma grubunda yer alan çocukların; %52'si kız ve %48'i erkektir. Çocukların, %35,9'u 60-66 aylık ve %64,1'i ise 66-72 aylıktır. Araştırmaya katılan annelerin %2,2'si 18-25 yaş, %42,5'i 26-33 yaş, %49,5'i 34-41 yaş ve %5,8'i ise 42 yaşın üzerindedir.

Annelerin %42,6'sı tek çocuğa, %51,1'i iki çocuğa ve %6,3'ü üç ve daha fazla çocuğa sahiptir. Annelerin %6,1'i ilkokul, %9,5'i ortaokul, %29,3'ü lise, %14,1'i ön lisans, %32,3'ü lisans ve %8,7'si lisansüstü mezundur. Araştırmanın çalışma grubundaki ailelerin %27,8'i 2000TL'nin altında, %34,4'ü 2001-4000 TL arasında, %22'si 4001-6000 TL arasında ve %15,8'i 6001 TL'nin üzerinde aylık gelire sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği - Anne Formu*” ve “*DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği*” kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen form ile araştırmanın çalışma grubundaki anne ve çocukların demografik bilgileri (cinsiyet, çocuğun doğum tarihi, anne öğrenim durumu ve ailenin gelir düzeyi) elde edilmiştir.

2.3.2. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu, Rohner, Saavedra ve Granum tarafından 1980 yılında geliştirilmiş ve Anjel ve Erkman tarafından 1993 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, annenin çocuğunu kabul etme ve reddetme davranışlarını, annenin algıladığı şekilde ölçek, 3 yaş ve üzeri çocuğu olan annelerin doldurabileceği, 56 maddeden ve Sıcaklık ve Sevgi (20 madde), Saldırganlık ve Kin (16 madde), İlgisizlik ve İhmal (12 madde) ve Ayrıştırılmamış Reddetme (8 madde) olmak üzere dört alt testten oluşan, likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin orijinal formunda Rohner, Khaleque ve Cournoyer (2012) tarafından alt boyutlar; soğuk ve şefkatten yoksun olma (sıcaklık ve sevgi), saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal ile ayrıştırılmamış reddetme olarak belirtilmiştir. Ancak ölçeğin Türkçe uyarlaması yapılırken Anjel (1993) tarafından soğuk ve şefkatten yoksun olma alt boyutu yerine ölçek sahiplerinin de alternatif isim olarak belirtmiş oldukları sıcaklık ve sevgi ifadesi kullanılarak adlandırılmıştır. Bu sebeple bu araştırmada bu alt boyut “sıcaklık ve sevgi” olarak adlandırılmıştır.

Ölçekte alt testlerden alınan puanlar ve toplam puanın yüksek olması yüksek düzeyde reddetmeyi göstermektedir. Red puan düzeyi ne kadar yüksek ise annenin çocuğu reddi o kadar yüksek, çocuğu kabullenmesi ise o kadar düşüktür. Anjel (1993) tarafından ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin testler yapılmış ve güvenilirlik analizleri kapsamında yapılan Kuder Richardson analizi sonucunda alfa katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu'nun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür (Öner, 2012).

2.3.3. DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği

DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, çocukların bireysel benlik kavramının sistematik ve karşılaştırmalı analiz edilmesini sağlayan ve tanı koyan, Dr. Donald DeMoulin tarafından 1995-1998 yılları arasında geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Kuru-Turaşlı (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan ölçek, “Öz Saygı” (14 madde) ve “Öz Yeterlilik” (15 madde) olmak üzere iki alt boyut ve toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Değerlendirme formunda bulunan; her gülün yüz 3 puan, her ifadesiz yüz 2 puan ve her mutsuz yüz için 1 puan verilerek değerlendirilmektedir. Kuru-Turaşlı (2014) tarafından yapılan analizler sonucunda DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği'nin toplam puan güvenilirlik katsayısı .88 olarak hesaplanmış ve ölçeğin altı yaş grubu çocuklara yönelik olarak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma gönüllü katılımcı olan anne-çocuk çiftlerinin belirlenmesiyle başlamıştır. Araştırmanın çocuklarla bire bir çalışıldığı bölümünde, okullar tarafından araştırmacılara gösterilen, çocukların dikkatini dağıtabilecek uyaranların en az olduğu (okul aile birliği odası gibi) uygun alanlar kullanılmıştır. Araştırmacı, sınıf öğretmeni tarafından çocuklarla tanıştırılmış ve ardından bir etkinliğe katılarak tüm çocuklarla vakit geçirmiştir. Araştırmacı çocuklarla tanıştıktan sonra veri toplama aracı olarak kullanılan “DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” çocuklarla birebir uygulanmıştır. Her bir çocukla uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

“Kişisel Bilgi Formu” ve “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu” ise çalışma grubuna dâhil edilen 60-72 aylık çocukların anneleri tarafından değerlendirilmiştir. Çalışma hakkındaki süreci anlatan bilgilendirme yazılarıyla beraber, ilgili formlar ailelere gönderilmiştir. Ailelerin doldurarak geri gönderdikleri formlar analize uygun hale getirilmiştir. Verilerin analizinde uygun istatistik paket programı kullanılmış ve verilerin değerlendirmesinde yüzde-frekans analizleri, Pearson Korelasyon analizi, t testi ve tek yönlü varyans analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın bulguları sırasıyla, annelerin kabul red düzeyleri ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkiyi, annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkenine ve aile gelir durumu değişkenine göre incelenmesini ele almaktadır.

Araştırmanın amacını oluşturan 60-72 aylık çocukların annelerin kabul-red düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişki Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Annelerin Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Benlik Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği		DeMoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği		
		Öz Saygı	Öz Yeterlilik	Toplam Puan
Sıcaklık ve Sevgi	r	-,032	-,007	-,022
	p	,594	,905	,719
	n	273	273	273
Saldırganlık ve Kin	r	,061	,010	,039
	p	,312	,874	,518
	n	273	273	273
İlgisizlik ve İhmal	r	-,143*	,096	-,130*
	p	,018	,113	,032
	n	273	273	273
Ayrıştırılmamış Reddetme	r	-,006	-,062	-,036
	p	,917	,308	,558
	n	273	273	273
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan	r	,051	,013	,035
	p	,403	,836	,566
	n	273	273	273

* $p < .05$

Tablo 2’ye göre Aile Çocuk İlişkileri Ölçeğinin “İlgisizlik ve İhmal” alt boyutu puan ortalamaları ile DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeğinin toplam puan ortalamaları

($r = -.143$, $p < .05$) ve “Özsaygı” alt boyutu puan ortalamaları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki ($r = -.130$, $p < .05$) olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle annelerin çocuklarına karşı olan ilgisizlik ve ihmal davranışları azaldıkça çocukların kendilerine olan öz saygıları ve genel olarak benlik algıları yükselmektedir.

Bu bulguların aksine Aile Çocuk İlişkileri Ölçeğinin “Sıcaklık ve Sevgi”, “Saldırganlık ve Kin”, “Ayrıştırılmamış Reddetme” alt boyutu ve toplam puan ortalamaları ile DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeğinin toplam puan, “Özsaygı” ve “Öz Yeterlilik” alt boyutu puan ortalamaları arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). Bu durumda annelerin çocuklarına karşı olan sıcaklık ve sevgi, saldırganlık ve kin ile fark gözetmeksizin reddetme davranışlarının artması ya da azalmasıyla; çocukların öz saygı, öz yeterlilik ve toplam benlik algıları arasında ilişki olmadığı görülmektedir. 60-72 aylık çocukların annelerin kabul-red düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşması Tablo 3’te ele alınmıştır.

Tablo 3.

Annelerin Kabul-Red Düzeylerinin Çocuklarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Sıcaklık ve Sevgi	Kız	142	25,49	4,004	271	-1,297	,196
	Erkek	131	26,23	5,416			
Saldırganlık ve Kin	Kız	142	22,33	5,469	271	,162	,871
	Erkek	131	22,22	5,677			
İlgisizlik ve İhmal	Kız	142	14,90	3,008	271	-1,043	,298
	Erkek	131	15,31	3,401			
Ayrıştırılmamış Reddetme	Kız	142	11,05	2,681	271	-,379	,705
	Erkek	131	11,18	2,846			
Toplam Puan	Kız	142	73,78	11,713	271	,472	,439
	Erkek	131	74,95	13,104			

Tablo 3’e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği toplam puan, “Sıcaklık ve Sevgi”, “Saldırganlık ve Kin”, “İlgisizlik ve İhmal” ve “Ayrıştırılmamış Reddetme” alt boyut toplam puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$). 60-72 aylık çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 4’te ele alınmıştır.

Tablo 4.

Çocukların Benlik Algılarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Özsaygı	Kız	142	34,79	4,261	271	,594	,024*
	Erkek	131	35,96	4,251			
Öz Yeterlilik	Kız	142	38,21	4,093	271	,277	,048*
	Erkek	131	39,16	3,793			
Toplam Puan	Kız	142	73,01	7,781	271	,214	,022*
	Erkek	131	75,13	7,443			

* $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde, çalışma grubundaki çocukların DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeğinin toplam puan, “Öz Saygı” ve “Öz Yeterlilik” alt boyutu puanlarının cinsiyete

göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<.05$). Benlik algısı toplam puanları, öz saygı ve öz yeterlilik alt boyutlarında erkek çocukların puan ortalamalarının kız çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocuklarını kabul-red düzeylerinin ailenin gelir durumuna göre incelenmesi, araştırmanın bir diğer alt amacını oluşturmaktadır. Buna uygun olarak yapılan analizler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Annelerin Kabul-Red Düzeylerinin Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sıcaklık ve Sevgi	Gruplararası	201,171	3	67,057	3,051	,029*	1-4
	Gruplariçi	5911,672	269	21,976			
	Toplam	6112,842	272				
Saldırganlık ve Kin	Gruplararası	179,635	3	59,878	1,957	,121	-
	Gruplariçi	8229,207	269	30,592			
	Toplam	8408,842	272				
İlgisizlik ve İhmal	Gruplararası	34,820	3	11,607	1,133	,336	-
	Gruplariçi	2756,309	269	10,247			
	Toplam	2791,128	272				
Ayrıştırılma mış Reddetme	Gruplararası	116,275	3	38,758	5,341	,001*	1-3 2-3
	Gruplariçi	1951,974	269	7,256			
	Toplam	2068,249	272				
Toplam Puan	Gruplararası	1706,570	3	568,857	3,820	,010*	1-3
	Gruplariçi	40057,372	269	148,912			
	Toplam	41763,941	272				

* $p<.05$

Tablo 5’e göre yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği toplam puanı ($F_{(3,272)} = 3,820$; $p<0,05$), “Sıcaklık ve Sevgi” ($F_{(3,272)} = 3,051$; $p<0,05$) ve “Ayrıştırılmamış Reddetme” ($F_{(3,272)} = 5,341$; $p<0,01$) alt boyutları puan ortalamaları ile ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre 1. Gruptaki ailelerin aylık gelirleri 2000 TL’nin altında, 2. Gruptaki ailelerin aylık gelirleri 2001-4000 TL arasında, 3. Gruptaki ailelerin aylık gelirleri 4001-6000 TL arasında ve 4. Gruptaki ailelerin ise aylık gelirleri 6001 TL’nin üzerindedir. Gözlenen bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc çoklu karşılaştırma analizi yapılmış, Levene istatistiği ile verilerin dağılımına bakılmıştır. Verilerin homojen dağılmadığı ($p<.05$) belirlenerek yapılan Tamhane Testi sonuçlarına göre Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği’nin “Sıcaklık ve Sevgi” alt boyutunda aylık geliri 2000 TL’nin altında olanlar ile 6001 TL’nin üzerinde olanlar arasında ve ailenin aylık geliri 2000 TL’nin altında olan annelerin lehine olduğu görülmektedir. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği’nin “Ayrıştırılmamış Reddetme” alt boyutunda ailenin aylık geliri 2000 TL’nin altında olanlar ile 4001-6000 TL arasında olanlar ve 2001-4000 ile 4001-6000 TL arasında olan anneler arasında her iki farkta da ailenin aylık geliri 4001-6000 TL arasında olanların aleyhine olduğu görülmektedir. Son olarak Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği toplam puanında ailenin aylık geliri 2000 TL’nin altında olanlar ile 4001-6000 TL arasında olan annelerin aylık geliri 2000 TL’nin altında olan grup lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Çocukların benlik algılarının ailelerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.*Çocukların Benlik Algılarının Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları*

Alt Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Öz Saygı	Gruplararası	152,800	3	50,933	2,824	,039*	3-1
	Gruplarıçi	4852,021	269	18,037			
	Toplam	5004,821	272				
Öz Yeterlilik	Gruplararası	74,707	3	24,902	1,588	,193	-
	Gruplarıçi	4219,279	269	15,685			
	Toplam	4293,985	272				
Toplam Puan	Gruplararası	369,532	3	123,177	2,113	,099	-
	Gruplarıçi	15679,171	269	58,287			
	Toplam	16048,703	272				

* $p < .05$

Tablo 6'ya göre 60-72 aylık çocukların benlik algılarının ailenin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, DeMoulin Çocukları İçin Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz Saygı" alt boyutu ailenin gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(3,272)} = 2,824$; $p < 0,05$). Gözlenen farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc çoklu karşılaştırma analizi yapılmış ve Levene istatistiğine göre veriler homojen dağılım ($p > .05$) gösterdiği için Tukey Testi yapılmıştır. Tukey Testi sonuçlarına göre; ailenin aylık geliri 2000 TL'nin altında olanlar ile 4001-6000 TL arasında olan ailelere sahip çocuklar arasında ve aylık geliri 4001-6000 TL arasında olan grup lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın amacını oluşturan annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, annelerin ilgisiz ve ihmalkâr olmaları ile çocukların öz saygıları ve benlik algıları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre annelerin ilgisizlik ve ihmalkârlığı azaldıkça çocukların öz saygıları ile benlik algılarının arttığı ifade edilebilir.

Benlik algısı, okul başarısı (Sanchez ve Roda, 2003) ve akademik performansı (Choi, 2005) etkilemektedir. Bununla birlikte sembolik etkileşimci görüşe göre ise bireylerin benlik algısı sosyal etkileşimden etkilenir ve bu etkileşime ilişkin algısına göre kapsayıcı olur (Sallay, 2000). Bireyin etkileşim kurduğu ilk sosyal çevre olan ailesine dair; aile yapısı ve özellikleri çocukların benlik algısı üzerinde etkilidir (Hoelter ve Harper, 1987; Sweeney ve Bracken, 2000).

Aile ortamlarının çocukların benlik algısını (Yazıcı ve Taştepe, 2013) ve anne-baba tutumlarının çocukların özgüvenlerini etkilediği (Günel, 2007); çocukların öz saygılarının da ebeveyn-çocuk iletişiminden (Bulanda ve Majumdar, 2009) ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinden etkilendiği (Tunç ve Tezer, 2006) çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir. Rohner ve Khaleque (2002) ebeveyn kabul-red teorisine göre ebeveyn kabulünün arttığı durumlarda çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin destekleneceğini, çocukların daha olumlu sosyal ilişkiler kuracağını ve davranış problemlerinin azalacağını ifade etmiştir. Araştırmamızda da annesi tarafından kabul edilen çocukların diğer çocuklar arasında kendilerini daha değerli görmesi ve kendileri ile ilgili olarak olumlu algıya sahip olmalarının bu durumdan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın demografik değişkenlerine ilişkin bulgular incelendiğinde, annelerin kabul-red düzeyinin sahip oldukları çocukların cinsiyetinden etkilenmediği görülmüştür. Yaptıkları

araştırmalarda; Uçar-Çabuk (2013), Toran (2005), Erkan ve Toran (2004) ile Ansari (2002) de annelerin kabul-red düzeylerinin çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Bu bulgunun aksine Ummanel (2007), annelerin yalnızca ayrıştırılmamış red alt boyutunda erkek çocuklarına yönelik ortalamasının kız çocuklarına yönelik ayrıştırılmamış red düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında anne kabul-reddinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı; başka bir ifade ile annelerin çocuklarını cinsiyetlerine bakmaksızın onları kabul ya da reddettiği düşünülmektedir. Aksi yönde bulgunun elde edildiği araştırma sayısı sınırlı olmakla beraber; bu farklılığın çalışma gruplarının özelliklerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmekte olup konuyla ilgili daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre annelerin kabul-red düzeyleri aile gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir. Sıcaklık-sevgi, ayrıştırılmamış reddetme ve toplam kabul-red düzeyi bakımından ve aile gelirleri azaldıkça çocuklarına karşı olan kabul düzeylerinin de azaldığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguya benzer şekilde Dwairy (2010), Toran (2005), Erkan ve Toran (2004) ile Saba ve Tamis-LeMonda'da (2003) ailelerin gelirleri azaldıkça annelerin kabullerinin azaldığını belirtmiştir. Bu araştırmalar doğrultusunda aile gelirinin artmasının annelerin kabul düzeylerinin artmasında etkili unsurlar olduğu görüşüne varılmıştır.

Anne kabul-reddinin yanı sıra çocukların benlik algısının da inceleyen araştırmamızda erkek çocukların kız çocuklara göre öz saygı, öz yeterlilik ve olumlu benlik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Akşin (2013) ve Şanlı (2012) çalışmasında erkek çocukların olumlu-toplam benlik algısının kız çocuklarından daha yüksek olduğunu; Sarıca (2010) ve Bosacki (2007) ise tam aksi şekilde kız çocukların olumlu benlik algılarının erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kuru-Turaşlı (2006), Şeremet (2006), Zincirkıran (2008), İkiz (2009), Dündar (2010) ve Yakupoğlu (2011) da yaptıkları çalışmalarda okul öncesi dönemi çocuklarının kendilik/benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Demoulin tarafından gerçekleştirilen ilgili tüm araştırmalarda da benlik algısının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır (akt. İkiz, 2009). Görülmektedir ki Türkiye' de ve yurt dışında yapılan farklı araştırmalarda benlik algısının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmasına ilişkin farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumun sebepleri arasında araştırmalarda ele alınan çalışma gruplarının farklı olması ve araştırmalara katılan çocukların ailelerinin özellikleri gibi etkenlerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Aile geliri çocukların gelişimini etkilemektedir. Öyle ki daha yüksek aile geliri, çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir (Huerta vd., 2011). Araştırmamızdan elde edilen bir diğer sonuca göre de; aile geliri arttıkça çocukların sahip olduğu öz saygının arttığı belirlenmiştir. Muldoon (2000), Greg, Propper ve Washbrook (2008), İkiz (2009), Öksüz ve Ayvalı, (2012) ve Igbo, Okafor ve Eze (2014) de ailelerin gelir düzeyi arttıkça çocukların olumlu benlik algılarının arttığını ifade etmiştir. Bu bulgunun aksine aile gelir düzeyi ile çocukların benlik algısı arasında ilişki bulunmadığını (Akşin, 2013; Mandara ve Murray, 2000) ifade eden çalışmalar da mevcuttur.

Araştırmamızda çocukların benlik algısının ve annelerin kabul düzeyinin ailenin gelir düzeyine göre değiştiği görülmüştür. Ancak farklı araştırmalarda elde edilen aksi sonuçlar, "Çocukların kendilerine ilişkin algıları direk olarak gelirden etkilenmekte midir?" yoksa "Aile içi başka dinamikler de bu süreçte etkili olmakta mıdır?" sorularını akla getirmektedir. Bu noktada aile gelir düzeyinin annenin çocuğunu kabulü ve çocuğun benlik algısı üzerindeki

etkisi, yoksulluğun çocuklar üzerindeki olumsuz etkisine bir kere daha vurgu yapan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonuçlarına dayanılarak;

- Annelerin çocuklarına karşı olan ilgisiz ve ihmal davranışları azaldıkça olumlu benlik algılarının arttığı görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkılarak anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri farklı tutumların çocukların benlik algısı üzerindeki etkisi incelenebilir.
- Araştırma sonucunda kız çocukların olumlu benlik algılarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alan yazında benzer bulgulara rastlandığı gibi bu sonucu desteklemeyen araştırmalar da mevcuttur. Ayrıca annelerin çocuklarını kabul düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları sahip aileler ve çocukların dahil edildiği örneklem gruplarıyla araştırma tekrarlanarak cinsiyet değişkeni ile çocukların benlik algıları ve annelerin çocuklarını kabul düzeyi arasındaki ilişki değerlendirilebilir.
- Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çocukların benlik algılarının daha sık yaş aralıklarıyla incelenmesi, benlik algısının desteklenmesine yönelik çalışmaların yapılması, annelerin kabullerini etkileyen gelir düzeyi değişkeni başta olmak üzere etkili olabilecek başka değişkenlerin de araştırılması, anne kabul düzeylerinin yanı sıra baba kabul düzeylerinin de değerlendirilmesi, çocukların anne ve babaları tarafından kabul-red davranışlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akşin, E. (2013). *60-72 Aylık çocukların benlik algıları ile ilköğretime hazır bulunuşlukları arasındaki ilişkinin ve ilköğretime hazır bulunuşluk ile benlik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Anjel, M. (1993). *The transliterat equivalence, reliability and validity studies of the parental acceptance-rejection questionnaire (PARQ) mother-form: A tool for assessing child abuse*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ansari, Z. A. (2002). Parental acceptance-rejection of disabled children in non- urban Pakistan. *North American Journal of Psychology*, 4(1), 121-128.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.
- Bee, H. L. ve Boyd, D. R. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. (Çev: O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bosacki, L. S. (2007). Children's understandings of emotions and self: Are there gender differences?.. *Journal Research in Childhood Education*. 22(2), 155- 172.
- Bouffard, T., Markovits, H., Vezeau, C., Boisvert, M. ve Dumas, C. (1998). The relation between accuracy of self-perception and cognitive development. *British Journal of Educational Psychology*, 68(3), 321-330.
- Börkan, B., Erkman, F. ve Keskiner, P. (2014). Effects of parental power/prestige and acceptance on the psychological adjustment of Turkish youth. *Cross-Cultural Research*, 48(1), 1-10.

- Brown, G. L., Mangelsdorf, C. S., Neff, C., Schoppe-Sullivan, J. S. ve Frosch, A. C. (2009). Young children's self concepts associations with child temperament, mother's and father's parenting, and triadic family interaction. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55(2), 184-216.
- Bulanda, R. E. ve Majumdar, D. (2009). Perceived parent-child relations and adolescent self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 18(2), 203-212.
- Choi, N. (2005). Self-efficacy and self concept as predictors of college students' academic performance. *Psychology in the Schools*, 42(2), 197-205.
- Çelik, E., Tuğrul, B. ve Yalçın, S. S. (2002). Dört altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini, anne-babalarını ve öğretmenlerini algılaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 29-39.
- Demoulin, D. F. (1999). A personalized development of self concept for beginning readers' . *Journal of Education*, 120(1), 14-26.
- Dündar, B. (2010). *Okul öncesi dönem 6 yaş çocuklarının benlik algıları ile bilişsel performansları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection: a fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*. 19, 30-35. Doi: 10.1007/s10826-009-9338-y.
- Eccles, J. S. (1984). Sex differences in achievement patterns. (Edt. T. Sonderegger), *Nebraska Symposium on Motivation*, (s. 97–132). Lincoln: Univ. of Nebraska Press.
- Eccles, J. S., Wigfield, A., Harold, R. D. ve Blumenfeld, P. (1993). Age and gender differences in children's self-and task perceptions during elementary school. *Child development*, 64(3), 830-847.
- Eder, R. A. ve Mangelsdorf, S. C. (1997). The emotional basis of early personality development: Implications for the emergent self-concept. (Edt. R. Hogan, J. A. Johnson, ve S. R. Briggs), *Handbook of Personality Psychology*. (s. 209-240). San Diego, CA, US: Academic Press.
- Erkan, S. ve Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 91-97.
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment parental acceptance and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250-267.
- Gander, M. ve Gardiner, H. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Greg, P., Propper, C. ve Washbrook, E. (2008). Understanding the Relationship Between Parental Income and Multiple Child Outcomes: A Decomposition Analysis. *CMPO Working Paper Series No: 08/193* .<http://www.bris.ac.uk/Depts/CMPO/workingpapers/wp193.pdf> adresinden 27.03.2015 tarihinde alıntılanmıştır.
- Gülay-Ogelman, H. ve Uçar-Çabuk, F. (2013). 5 yaş çocukların sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(18), 23-45.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güngör, G. (2010). *İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin benlik kavramlarının ve çalışma alışkanlıklarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Harter, S. (1983). Development perspectives on the self-system. (Edt. P.H. Mussen), *Handbook of Child Psychology*, (s. 275-385). New York: Wiley.
- Harter, S. (1998). The development of self-representations. In W. Damon ve N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of Child Psychology; Vol. 3: Social, Emotional, and Personality Development*, 5th ed. (pp. 553–617). New York : Wiley.
- Harter, S. (1999). *The Construction of The Self: A Developmental Perspective*. New York: Guilford Press.
- Hoelter, J. ve Harper, L. (1987). Structural and interpersonal family influences on adolescent self-conception. *Journal of Marriage and Family*, 49(1), 129-139.
- Huerta, M., Adema, W., Baxter, J., Corak, M., Deding, M., Gray, M. C., Han, W.J. Waldfogel, J. (2011). Early maternal employment and child development in five OECD Countries. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, 118. OECD. <http://dx.doi.org/10.1787/5kg5dlmtxhvh-en>. adresinden 25.03.2015 tarihinde alıntılanmıştır.
- Huitt, W. (2011). A holistic view of education and schooling: Guiding students to develop capacities, acquire virtues, and provide service. Revision of paper presented at the 12th Annual International Conference sponsored by the Athens Institute for Education and Research (ATINER), May 24-27, Athens, Greece. <http://www.edpsycinteractive.org/papers/holistic-view-of-schooling-rev.pdf> adresinden 17.03.2015 tarihinde alıntılanmıştır.
- Igbo, J. N., Okafor, R. A. ve Eze, J. U. (2014). The role of socio-economic background on self-concept and academic achievement of in-school adolescents in Nigeria. *International Journal of Research in Humanities, Arts and Literature*, 2(2),1-10.
- İkiz, H. (2009). *6 yaş grubundaki çocukların benlik algıları ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kasuto, S. (2005). *Özel anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargıları ile annenin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mandara, J. ve Murray, J. B. (2000). Effects of parental marital status, income, and family functioning on African American adolescent self-esteem. *Journal of Family Psychology*, 14(3), 475-490.
- Muldoon, T. O. (2000). Social group membership and self-perceptions in Northern Irish children: A longitudinal study. *British Journal of Developmental Psychology*, 18, 65-80.
- Öksüz, Y. ve Ayvalı, M. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi ilişkisi. *International Journal of Social Science*, 5(3), 137-153.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2007). Ebeveyn kabul-red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 20-28.
- Öner, N. (2012). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testlerden örnekler*. (7. Baskı) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span development: A universalist perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 1-10. <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Courmoyer, E. D. (2012). *Introduction To Parental Acceptance-Rejection Theory, Methods, Evidence, And Implications*. www.csiaar.uconn.edu adresinden 12.12.2014 tarihinde alıntılanmıştır.

- Saba, J. F. ve Tamis-LeMonda, C. (2003). Quality of mothers' engagement with their toddlers: the roles of childrearing history, social support, and empathy. Paper presented at the 2003 Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development (70th Anniversary, Tampa, FL, April 24-27, 2003). <http://eric.ed.gov/?id=ED475379> adresinden 14.03.2015 tarihinde alıntılanmıştır.
- Sallay, H. (2000). The role of the family in shaping self-concept and cognitive styles in Hungary. *Research Support Scheme Electronic Library*. <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001104/01/94> adresinden 20.03.2015 tarihinde alıntılanmıştır.
- Sanchez, F. J. P. ve Roda, M. D. S.(2003). Relationships between self-concept and academic achievement in primary students. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology and Psychopedagogy*, 1(1) 95-120.
- Sarıca, Ö. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 ve 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüztüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19.
- Sweeney, R. B. ve Bracken, B. A. (2000). Influence of family structure on children's self concept development. *Canadian Journal of School Psychology*, 16(1) 39-52.
- Şanlı, Z. S. (2012). *Probleme dayalı altı aşamalı ders işleme modelinin anaokuluna giden 60-72 aylık çocukların benlik algılarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şeremet, Ö. E. (2006). *Okul öncesi dönemi çocuklarının (5-6 yaş) kendilik algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tepeli, K. ve Yılmaz, E. (2013). Social problem solving skills of children in terms of maternal acceptance-rejection levels. *US-China Education Review*, 3(8), 581-592.
- Tepeli, K., Yılmaz, E. ve Kuyucu, Y. (2014). Studying emotion recognition skills of 5-6 year old children in terms of maternal acceptance/rejection levels, *Contemporary Perspectives and Research on Early Childhood Education*, (Edt. M. Yaşar, Ö. Özgün ve J. Galbraith), Newcastle, UK; Cambrideg Scholar Publishing.
- Toran, M. (2005). *Farklı sosyokültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Kuru-Turaşlı, N. (2006). *6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuru-Turaşlı, N. ve Zembat, R. (2013). 6 yaş grubu çocuklarda "benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programı"nın etkililiğinin incelenmesi. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 1-16.
- Kuru-Turaşlı, N. (2014). Validity and reliability of the DeMoulin Self-Concept Developmental Scale for Turkish preschoolers. *Eurasian Journal of Education Research*, 55, 55-72. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.4>
- Uçar-Çabuk, F. (2013). *5 yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul-red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Ummannel, A. (2007). *Okul öncesi çocuklarda akran kabulünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünüböl, M. (2011). *Üç farklı yaş grubunda ebeveyn kabul-reddi ve genel psikolojik uyumun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wigfield, A. ve Eccles, J. S. (1992). The development of achievement task values: Atheoretical analysis. *Developmental Review*, 12(3), 265-310.
- Wigfield, A., Eccles, J. S., Yoon, K. S., Harold, R. D., Arbretton, A. J., Freedman-Doan, C. ve Blumenfeld, P. C. (1997). Change in children's competence beliefs and subjective task values across the elementary school years: A 3-year study. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 451-469.
- Yakupoğlu, Y. (2011). *Erkençocukluk döneminde yer alan, okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların benlik kavramı algısıyla babalarının bağlanma stillerinin (güvenli – korkulu – kayıtsız – saplantılı) arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yazıcı, Z. ve Taştepe, T. (2013). Ebeveynlerin aile ortamı algısı ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki. *International Journal of Human Sciences* 10, 98-112.
- Yılmaz, A. (2001). Çocukların algıladığı anne baba arasındaki uyum, anne baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkiler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 8(2), 85-93.
- Zincirkıran Z. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Self-concept is defined as all the experiences that an individual has encountered and positive or negative judgments associated with these experiences during his or her whole life (Demoulin, 1999). A child's self-concept begins to develop at birth. However, children can differentiate their self not before 6th month of their life where they are able to realize that the objects are exist on their own (Shiamberg, 1988, cited in Güngör, 2010). Reviewing theoretical and experimental works, Eder and Mangelsdorf (1997) found that self concept develops during first two years of the life.

There are numerous studies on the effect of family and family environment on development of self-concept. Some researches focused on different variables affects self-concept of child, as Aslan (1992) on the effect of parent's attitudes, Yılmaz (2001) on the compliance and attitudes of the parents, Sezer (2010) on parents' attitudes and sex, Yazıcı and Taştepe (2013) on family environments. Gander and Gardiner (2010) states that the researches on parent attitudes are focused especially on parental acceptance and rejection.

Parental Acceptance-Rejection Theory has developed by Rohner and Rohner in 1980 for inquiring acceptance attitudes of parents. This is the evidence based theory of socialization and lifelong development. Research on this theory shows that parental rejection concentrated on four basic class of expression. These are, coldness/lack of affection (warmth/affection), hostility/aggression, indifference/neglect, and undifferentiated rejection (Rohner, Khaleque and Cournoyer, 2012).

According to parental acceptance-rejection theory, children need to receive positive reactions from parents and other close parties such as caretakers, and acceptance or rejection of parents has psychological effects extending until adulthood of the individual (Börkan, Erkman and Keskiner, 2014; Ünübol, 2011; Erkman and Rohner, 2006). It is stated that especially perceived acceptance of parents provides support mental and socio-emotional development for short and long term (Önder and Gülay, 2007). Field literature appoints that parent's increasing acceptance behaviors effects positively the social and cognitive development of children (Kasuto, 2005). Accordingly, it is found that increase in maternal acceptance behavior provides increase in child's peer acceptance levels (Gülay Ogelman and Uçar Çabuk, 2013), in social problem solving behavior (Tepeli and Yılmaz, 2013), and in appreciation of emotions (Tepeli, Yılmaz and Kuyucu, 2014).

It is observed for children that increase in self-concept effects socio-emotional compliance positively (Kuru-Turaşlı and Zembat, 2013). In accordance with the relationship between the level of parental acceptance-rejection and socio-emotional development, self-concept that appears to be in a relationship with socio-emotional adjustment is expected to be affected by the level of parental acceptance-rejection. Based on these information, in this research the relation between the acceptance and rejection levels of 60 - 72 month-old's mothers and the self perceptions of the children are investigated by. Besides, investigating the mothers' acceptance-rejection levels and self-concept of the children in terms of their sex and family income variables constitutes the sub-objectives of the research.

2. Method

Research aimed to investigate the relation between the acceptance and rejection levels of 60-72 month-old's mothers and the self perceptions of the children through a survey model. The sample of the research is consisted of a voluntarily participated group of 273 mother-daughter pairs who has attended preschool classes in Kadıköy, Maltepe and Ataşehir districts of İstanbul in 2013-2014 academic year. "Personal Information Form"; "Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (Mother Form)" and "DeMoulin Self-Concept Developmental Scale" are used for gathering data. "Personal Information Form" is designed by the researchers in order to get demographic data of the mother and child participants. "Parental Acceptance-Rejection Questionnaire - Mother Form" is developed by Rohner, Saavedra and Granum in 1980 and adapted to Turkish by Anjel and Erkman in 1993. Questionnaire is a Likert scale measures the mother's perception of her acceptance-rejection behaviors towards the child in four subscales of Warmth/Affection, Hostility/Aggression, Indifference/Neglect, and Undifferentiated Rejection. High subscale scores with high total score indicates high rejection level. The more high the score the more the mother rejects and the less she accepts the child (Öner, 2012).

"DeMoulin Self-Concept Developmental Scale" is a tool developed between 1995 - 1998 by Dr. Donald DeMoulin for providing a systematic and comparative analysis of the children's conception of self and for diagnosis. The scale is adapted to Turkish by Kuru-Turaşlı (2006). It consists of 29 items under 2 subscales, namely Self-Esteem (14 items) and Self-Efficacy (15 items). Assessment is provided by calculating given scores to participants for picking a face figure, that is, 3 points for each smiling face, 2 points for each expressionless face and 1 point for each unhappy face.

A proper statistical software was used for analyzing the data. Percentage - frequency analysis, Pearson correlation analysis, t-test and one-way analysis of variance was conducted for evaluating the data. The level of significance was $p < .05$.

3. Findings, Results and Discussion

Examination of the main objective of the research as to see the relationship between the mothers' acceptance-rejection levels and the children's self-esteem and self-concept shows that there is a significant negative relationship between the mothers' indifference and negligence and the children's self-esteem and self perceptions. According to this relationship, while the indifference and negligence of the mother decreases, self-esteem and self-concept of the children increases. As the family is the first social environment that the individual interact with, the family structure and characteristics have an impact on children's self-concept (Sweeney and Bracken, 2000; Hoelter and Harper, 1987).

Various studies indicates that the family environment affects the self-concept of the children (Yazıcı and Taştepe, 2013), attitudes of the parents affects the self-esteem of the children (Güenalp, 2007), and the self-esteem of the children are affected by the parent-child relations (Bulanda and Majumdar, 2009) and parent's child-rearing style (Tunç and Tezer, 2006). Rohner and Khaleque (2002) stated that according to parental acceptance-rejection theory in the situations where the parental acceptance level increased, the social and emotional development of the children is supported, and they can establish more positive social relations and their behavioral problems will diminish. As for the findings of this research the children who are accepted by their mothers perceive themselves as more valuable and have more positive perceptions about themselves is thought to have been caused by this situation.

Analysis of research findings related to demographic variables showed that the acceptance and rejection levels of mothers were not affected by the gender of the children. Fly-Quick (2013), Tori (2005), Erkan and Toren (2004) and Ansari (2002) also stated that the acceptance-rejection level of the mother does not vary by the sex of the child.

Another results obtained from the research indicates that the acceptance-rejection levels of the mothers varies by the income levels. The lesser family income causes mother to have lesser acceptance levels due to warmth/affection, undifferentiated rejection and total rejection. Similarly, Dwairy (2010), Toran (2005), Erkan and Toran (2004), and Saba and Tamis-LeMonda (2003) state that the decrease of family income also decreases maternal acceptance. Examining these researches concluded that increase in family income is a effective factor for increasing maternal acceptance level.

Besides maternal acceptance-rejection levels, our research examines the self-concept of children and findings of the research indicate that boys have more self-esteem, self-efficacy and self-concept scores than girls. Akşin (2013) and Şanlı (2012) found that total self-concept level of boys are greater than girls. However Sarıca (2010) and Bosacki (2007) found that total self-concept level of girls are greater than boys. Besides, Kuru-Turaşlı (2006), Şeremet (2006), Zincirkıran (2008), İkiz (2009), Dündar (2010), and Yakupoğlu (2011) reached the conclusion that self-concept of pre-school children is not differentiated by the variable of sex.

All the related researches conducted by DeMoulin concluded that self-concept does not vary by the sex (cited in İkiz, 2009). It is noted that different studies carried out either in Turkey and abroad reaches different results about the sex and self-concept relation. These differences may sourced by the differences in family's and sample groups' characters.

The findings obtained from the study also reveals that the increase in the family income results the increase in self-esteem. Muldoon (2000), Greg, Propper and Washbrook (2008), İkiz (2009), Öksüz and Ayvalı, (2012), and Igbo, Okafor and Eze (2014) also states that the increase in the family income results the increase in self-concept.

Following these survey results it is suggested that conducting studies for promoting the self-concept, examining especially the family income variable and other variables affect maternal acceptance levels, and examining fathers' acceptance-rejection levels besides mothers' would be beneficial.